68818 ـ احوال زنِ مستحاضه

سوال

اگر از زن خون زیادی بیاید، به گونه‌ای که مستحاضه به شمار رود، چگونه نماز بخواند؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

«زنِ مستحاضه سه حالت دارد:

حالت اول:

اینکه پیش از استحاضه، عادت ماهیانهٔ (حیض) مشخصی داشته باشد؛ چنین زنی به مدت‌زمان حیضِ مشخص و پیشینِ خود بازمی‌گردد و در همان روزها [از نماز] دست می‌کشد و احکام حیض برای او جاری می‌شود، و روزهای دیگر استحاضه به شمار می‌رود و احکام مستحاضه را خواهد داشت.

مثال: زنی که از اول هر ماه شش روز خون حیض می‌دید، سپس دچار استحاضه شد و خون به طور مداوم از او جاری گشت؛ بنابراین حیضِ او شش روز از اول هر ماه است و مابقی استحاضه خواهد بود؛ به دلیل حدیث عائشه رضی الله عنها که فاطمه بنت ابی‌حُبَیش گفت: ای رسول الله، من مستحاضه می‌شوم و پاک نمی‌گردم، آیا نماز را ترک کنم؟ فرمودند: «خیر، آن [خون یک] رگ است؛ ولی به اندازهٔ روزهایی که در آن‌ها حیض می‌شدی از نماز دست بکش، سپس غسل کن و نماز بخوان». به روایت بخاری؛ و در صحیح مسلم آمده است که پیامبر ﷺ به ام‌حبیبه فرمودند: «به اندازه‌ای که عادتِ ماهیانه‌ات تو را بازمی‌داشت توقف کن، سپس غسل کن و نماز بخوان». بر این اساس، زن مستحاضه‌ای که حیضِ مشخصی دارد، به اندازهٔ روزهای حیض خود [از نماز] دست می‌کشد، سپس غسل می‌کند و نماز می‌خواند و در آن هنگام به خونی که می‌آید اعتنایی نمی‌کند.

حالت دوم:

اینکه پیش از استحاضه، حیض مشخصی نداشته باشد؛ به این صورت که از همان ابتدای بلوغ و اولین باری که خون دیده، استحاضه همراه با او استمرار یافته باشد؛ چنین زنی بر اساس «تمییز» (تشخیصِ ویژگی‌های خون) عمل می‌کند، پس خونی که با سیاهی، غلظت یا بو متمایز باشد حیض اوست و احکام حیض بر آن مترتب می‌شود، و دیگر روزها استحاضه است و

احکام استحاضه بر آن بار می‌گردد.

مثال: زنی در نخستین باری که خون دید، خونریزی او ادامه یافت؛ اما می‌بیند که ده روز سیاه است و بقیهٔ ماه قرمز؛ یا ده روز غلیظ است و بقیهٔ ماه رقیق؛ یا ده روز بوی خون حیض را دارد و بقیهٔ ماه بویی ندارد؛ پس حیض او در مثال نخست همان خون سیاه، در مثال دوم همان خون غلیظ، و در مثال سوم همان خونِ دارای بو است و غیر از آن، استحاضه به شمار می‌رود؛ به دلیل فرمودهٔ پیامبر ﷺ به فاطمه بنت ابی‌حبیش: «اگر خونِ حیض باشد، سیاهیِ شناخته‌شده‌ای است؛ پس هرگاه چنین بود از نماز دست بکش، و هرگاه شکل دیگر بود وضو بگیر و نماز بخوان که آن تنها [خون] یک رگ است». به روایت ابوداوود و نسائی، و ابن‌حبان و حاکم آن را صحیح دانسته‌اند. هرچند در سند و متن این حدیث جای بحث و نظر است، اما اهل علم رحمهم الله به آن عمل کرده‌اند و عمل به آن، بهتر از بازگرداندن او به عادت غالبِ زنان است».

حالت سوم:

اینکه نه حیضِ مشخصی داشته باشد و نه بشود به درستی تشخیص داد؛ به این صورت که استحاضه از همان ابتدای دیدن خون ادامه داشته و خون او یکدست باشد، یا دارای ویژگی‌های نامنظمی باشد که نشود آن را حیض دانست. چنین زنی بر اساس عادتِ غالب زنان عمل می‌کند؛ بنابراین حیض او شش یا هفت روز در هر ماه است که از آغاز دیدن خون شروع می‌شود و مابقی استحاضه خواهد بود.

مثال: برای نخستین بار در روز پنجم ماه خون ببیند و خونریزی بدون هیچ‌گونه تمییزِ قابل تشخیصی برای حیض (نه از نظر رنگ و نه ویژگی‌های دیگر) ادامه یابد؛ پس حیض او در هر ماه شش یا هفت روز است که از همان روز پنجمِ هر ماه آغاز می‌شود؛ به دلیل حدیث حَمْنه بنت جَحش رضی الله عنها که گفت: ای رسول الله، من دچار استحاضهٔ بسیار شدید و فراوانی می‌شوم، نظرتان دربارهٔ آن چیست؟ چرا که مرا از نماز و روزه بازداشته است. پیامبر فرمودند: «استفاده از کرسف [پنبه] را به تو توصیه می‌کنم؛ آن را بر شرمگاه بگذار که خون را از بین می‌برد». گفت: خون بیش از این‌هاست. و در ادامه فرمودند: «این تنها ضربه‌ای از ضربات شیطان است؛ پس شش یا هفت روز را در علم الله تعالی حیض قرار بده، سپس غسل کن تا جایی که ببینی پاک شده‌ای و خود را پیراسته‌ای، آن‌گاه بیست و چهار یا بیست و سه شبانه‌روز نماز بگزار و روزه بگیر». این حدیث را احمد، ابوداوود و ترمذی روایت کرده‌اند و ترمذی آن را صحیح دانسته و از احمد نیز روایت شده که آن را تصحیح کرده و از بخاری نقل است که آن را حسن دانسته است.

اینکه پیامبر ﷺ فرمودند: «شش یا هفت روز»، به معنای حق انتخاب دلخواه نیست، بلکه باید با سنجش و بررسی مشخص شود؛ یعنی زن باید وضعیت خود را با زنانی مقایسه کند که از نظر خصوصیات بدنی، سن و خویشاوندی به او شبیه‌ترند، و همچنین ببیند ویژگی‌های خونش بیشتر به کدام حالت شباهت دارد. بر پایهٔ این نشانه‌ها، اگر شش روز مناسب‌تر و نزدیک‌تر به نظر برسد، همان شش روز را حیض قرار می‌دهد و اگر هفت روز همخوانی بیشتری داشته باشد، هفت روز را مبنا

می‌گذارد». پایان نقل قول از «رسالة في الدماء الطبيعية للنساء» نوشتهٔ شیخ ابن‌عثیمین رحمه الله.

بنابراین، در مدتی که حکم می‌کند آن خون، خونِ حیض است، حائض به شمار می‌رود، و در مدتی که حکم به پایان حیض می‌کند، پاک است؛ نماز می‌خواند، روزه می‌گیرد و همسرش می‌تواند با او هم‌بستر شود.